

DOI: 10.20535/2522-1078.2024.1(15).297736

Надходження до редакції: 25.12.2023

Прийняття до друку: 22.01.2024

Локшин П. С.

студент кафедри журналістики та нових медіа факультету журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна, pslokshyn.fj23m@kubg.edu.ua

ORCID: 0009-0000-4493-7135

Грисяк В. П.

доктор філософії з журналістики (Ph.D), старший викладач кафедри журналістики та нових медіа факультету журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна, v.hrysiuk@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6104-6115

Єфімова М. П.

кандидат наук з мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна, marusia88@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0136-4626

Lokshyn P.

student of the Department of Journalism and New Media at the Faculty of Journalism of Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine, pslokshyn.fj23m@kubg.edu.ua

ORCID: 0009-0000-4493-7135

Hrysiuk V.

Doctor of Philosophy in Journalism (Ph.D), Senior Lecturer at the Department of Journalism and New Media at the Faculty of Journalism of Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine, v.hrysiuk@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6104-6115

Efimova M.

PhD in Art History, Associate Professor of the Department of Design Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine, marusia88@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0136-4626

ОСОБЛИВОСТІ СПОРТИВНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ, ПРОБЛЕМИ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

FEATURES OF SPORTS JOURNALISM IN UKRAINE: HISTORY OF FORMATION, PROBLEMS AND MAIN DEVELOPMENT TRENDS

У контексті оновлених даних розглянуто історію та сучасні тенденції української спортивної журналістики, а також проаналізовано тенденції її розвитку на найближчі роки. Спортивна журналістика має специфічні засоби, технології, форми, жанри та інструменти, а фахівці, які професійно займаються цим напрямом у журналістиці, опановують осяжні масиви тематичної інформації. Істотне значення при цьому має і додаткова профільна освіта, зокрема прослуховування публічних

лекцій, майстер-класів, курсів підвищення кваліфікації при університетах та в рамках стажувань в інших організаціях та компаніях. Прийоми створення та технології поширення спортивного контенту є важливою та актуальною темою для детального вивчення.

Досліджуючи розвиток національної спортивної преси, можна відстежити рівні та настрої у суспільно-політичному житті країни в історичній ретроспективі. Однак у статті акцентується увага передусім на дослідженні відповідного контенту та медій, що його розповсюджують, після відновлення Україною незалежності в 1991 р., адже саме звідтоді з'явилися можливості для точнішого відстеження запитів аудиторії, аналізу великих масивів даних, визначення динаміки зростання чи падіння професійного рівня спортивних журналістів.

У цьому дослідженні здійснено спробу визначити основні тенденції розвитку спортивної журналістики, а також віднайти обґрунтування причин та наслідків переходу профільних друкованих медіа в інтернет-простір.

Ключові слова: спортивна журналістика, контент, тематичні медіа, історія української преси, спортивні діджитал-платформи

This article examines the history and current trends of Ukrainian sports journalism and analyzes its development in the coming years. Sports journalism has its own means, technologies, forms, genres and tools, and specialists who are professionally engaged in this area of journalism master masses of thematic information. Additional specialized education is also important, including public lectures, master classes, advanced training courses at universities and internships at other organizations and companies.

Therefore, studying the ways of creating and distributing sports content is an important and relevant topic for detailed study.

By studying the development of the national sports press, it is possible to track the levels and moods in the country's socio-political life in historical retrospect. However, this article focuses on the study of the relevant content and the media that disseminate it after Ukraine gained independence, as it was during this period that opportunities arose to more accurately track audience demands, analyze large amounts of data, and determine the dynamics of growth or decline in the professional level of journalists. This study attempts to identify the main trends in the development of sports journalism, as well as to justify the causes and consequences of the transition of specialized print media to the online space.

Keywords: sports journalism, content, thematic media, history of the Ukrainian press, sports digital platforms

Постановка проблеми. Основні проблеми генези спортивної журналістики в Україні були розглянуті в працях низки вчених — зокрема,

українська науковиця Юлія Сазонова на основі захищеної дисертації опублікувала монографію «Спортивна журналістика України : історія, еволюція, трансформація» (2021 р.), в якій, цитуючи наукові та періодичні джерела Галичини, УРСР та США XIX–XX ст., описала історію спортивної періодики України від зародження у 1880 р. до 2010-х років, розробила її періодизацію, простежила еволюцію та динаміку розвитку [17].

На думку цієї дослідниці, у розвитку спортивної преси України можна виокремити вісім періодів: перший — зародження та початок формування (1890-ті–1916 р.), другий — становлення у часи «визвольних змагань» (1917–1921), третій — початок українізації в УРСР (1922–1939), четвертий — стагнації через закриття «Спортивної газети» та журналів «Спорт», «Фізкультура і спорт» (1940–1956), п'ятий — ренесанс (1957–1968), шостий — «застій» та «перебудова» (1969–1990), сьомий — формування спортивної періодики незалежної України (1991–1998) та восьмий період — реформування та модернізації (1999–2013) [16].

Крім того, у межах дисертаційних робіт спорт як соціокультурний феномен вивчав Бацунов С. М. [1], Вацеба О. М. аналізувала феномен зарубіжної української спортивної періодики [2], Дерепка М. С. розглядала висвітлення спорту в періодичній пресі України [5], Корольова О. В. описувала спортивні журнали незалежної України [8], Павленко А. В. з'ясовувала особливості формування в сучасних медіа футбольного іміджу України [13], а Пархитько О. В. моніторив одеську періодичну пресу періоду визвольних змагань [14].

В окремих статтях та доповідях на науково-практичних конференціях різні проблеми спортивної журналістики вирішували Волобуєва А. М. [3], Ковпак В. О. [7], Корольова О. В. [9], Лаврик О. В. [11], Грисюк В.П. [4] та інші.

На основі аналізу цих та низки інших досліджень українських науковців можемо зробити висновок, що спортивна журналістика в Україні викликає значний інтерес в медіааудиторії. Споживачі спортивної інформації переважно сприймають подібний контент як розвагу чи хобі, що допомагає їм відволіктися від суспільно-політичних подій й змістити фокус уваги на більш нейтральні теми. Оскільки попит породжує пропозицію, то перед медіа як соціальним інститутом і безпосередньо самими журналістами постала нині потреба в пошуку актуальних форматів, нових жанрів та перспективних технологій виробництва й розповсюдження відповідного контенту.

Метою дослідження є проаналізувати історію української спортивної журналістики в контексті нових фактів і оновлених історичних концепцій, порівняти особливості її становлення у різних регіонах України та визначити основні тенденції розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Датою зародження спортивної преси на території сучасної України можна вважати 1881 р. Тоді польською мовою у Львові почав виходити «Вісник з гімнастики» [24]. Згодом там само був опублікований посібник для велосипедистів «Коло» (1894 р.). Однак першим виданням, де безпосередньо йшлося про спортивні події в Європі, стала львівська «Спортивна газета» (1900 р.) [10].

Втім, відомий дослідник Е. Жарський вважає, що культовим виданням в історії української спортивної журналістики став часопис «Вісті з Запорожя» (1910 р.). На думку науковця, саме він «поклав „угільний камінь” у нашу фізкультурну пресу» [6].

На окупованій Російською імперією частині України видання спортивного профілю були різноманітними та відповідали запитам тодішнього суспільства. Найбільша кількість тематичних періодик видавалась у Києві, Харкові та Одесі [19]. Читачі могли ознайомитись з журналами та газетами про кінний спорт, повітроплавання, автомобілізм, шахи тощо. Було представлено декілька вісників загальноспортивного напрямку. Однак особливе значення в підімперській Україні мали ті види спорту, які найбільше цікавили тодішню інтелігенцію та військових. Оскільки солдати в Російській імперії мали обов'язково опанувати верхову їзду, то навіть поза лавами військ вони продовжували практикувати кінний спорт, удосконалюючи свої навички та влаштовуючи змагання.

Натомість, аналізуючи першу періодику, що з'явилась на теренах західної частини України, помічаємо, що вона була пов'язаною переважно з дитячо-юнацькими фізкультурними товариствами, наприклад, «Сокіл», «Січ» та «Пласт» [23]. Загалом формування української спортивної журналістики на початку советської окупації характеризується акцентом на загальнофізкультурні теми. У часи німецької окупації владу не цікавив розвиток безпосередньо спортивної журналістики, тож свідчень про існування подібних видань немає. Втім, Рейх використовував спорт як інструмент пропаганди серед місцевого населення ідей щасливого та безтурботного життя, тому новини про анонси та перебіг спортивних подій й надалі публікувалися у виданнях округів Райхскомісаріату Україна.

Після відновлення советської влади на території України спортивна журналістика була заформалізованою і перебувала під контролем цензури. Серед найпопулярніших видань того періоду можна виокремити «Советский спорт», «Футбол», «Спорт в СРСР» та «Старт» [18].

Виклад основного матеріалу дослідження. Після відновлення Україною незалежності в 1991 році її спортивна преса почала розвиватися пліч-о-пліч з іншими профільними українськими виданнями. Перед спортивною журналістикою постав такий само виклик, як і перед українською пресою в цілому: попри зняття тотальної цензури та державної монополії, виникли проблеми з фінансуванням. Незважаючи на це, нові спортивні видання з являлися одне за одним. Якщо згадати друковану пресу того періоду, то визначальними для України є такі видання, як: «Спорт-Експрес в Україні», «Команда» та «Футбол».

Втім, якщо провести моніторинг спортивних медіа в Україні після 1991 року, то бачимо, що, на відміну від усіх попередніх періодів, вагомого значення набула тележурналістика, хоча вона почала інтенсивно розвиватися ще у середині ХХ століття. Наприклад, вперше в історії футбольний матч був показаний по телебаченню в 1937 році. Це була гра лондонського «Арсеналу» проти власного запасного складу, яку транслював ВВС [21]. Упродовж багатьох років ключові спортивні події висвітлювалися на загальноспрямованих каналах, тож фанати спорту не мали власного профільного телебачення. До слова, перший суто спортивний телеканал в історії почав мовити 1969 р. у США. Це «SportsChannel», що сьогодні має назву «MSG Plus» [20].

У контексті історії української спортивної журналістики піонером її на телебаченні став «Євроспорт-Україна» (2002 р.). Канал мав на меті повністю відповідати бренду оригінального «Євроспорту», копіюючи айдентику та всі програми. Та ж річ у тому, що ці два проєкти не мали жодного стосунку один до одного, тому вже незабаром «Євроспорт-Україна» закрили [22].

Через кілька років після цього нішу спортивної тележурналістики почали заповнювати «Мегаспорт» та «Спорт-1/2». Варто згадати й телеканал «Хокей», який згодом перейменували на «XSport». Також вагому роль відіграв запуск телеканалу «Футбол-1/2/3». Попри те, що тамтешніх журналістів і його власників звинувачували у лояльності до ФК «Шахтар», що нібито впливало на інформаційний продукт, канал залишався лідером трансляцій упродовж майже 15 років [15]. Станом

на 2023 р. головними конкурентами у спортивному сегменті українського ТБ вважаються «Megogo» та «Setanta Sport» [26].

Розглядаючи сучасний стан спортивної журналістики, обов'язково слід враховувати значення соціальних мереж. Якщо ще 10 років тому спортивні спільноти у соцмережах не претендували на важливішу роль, аніж своєрідного онлайн-клубу за інтересами, то зараз це вже серйозні гравці на медіаринку. У 2023 р. одним з найбільш зручних інструментів для одержання інформації став месенджер Telegram [12], а найпопулярніші з тематичних каналів — це «Футбол Україн» (70 тис. підписників), «Труха — Спорт» (149 тис. підписників), «Андрій Колісник» (40 тис. підписників), «Tribuna.com Україна» (40 тис. підписників).

Варто зазначити, що платформа Telegram має зручний функціонал не тільки для споживання контенту, а й для його створення та розповсюдження. Тож новий лідер та фаворит аудиторії може з'явитися несподівано і швидко. Наприклад, вищезгадана «Труха — Спорт», що була створена 23 червня 2022 року, завдяки якісним маркетинговим заходам, за півтори роки стала одним з найпопулярніших спортивних ресурсів серед українців.

Серед основних тенденцій розвитку спортивної журналістики в Україні уже варто врахувати конкуренцію телебачення і відеохостингу YouTube. Та частина медіааудиторії, яка для перегляду обирає саме інтернет-майданчик, аргументує свій вибір тим, що користувач у змозі сам добирати потрібну інформацію з величезної кількості цифрового контенту. Ніша спортивного сегменту на YouTube має потужних представників: «Футбол 2.0» (1,2 млн підписників), «Football Hub» (615 тис. підписників), «Kuba Ibra» (472 тис. підписників), «Трендець» (373 тис. підписників), «PRESSING» (371 тис. підписників).

На відміну від преси та телебачення, соціальні мережі відкривають дорогу для самореалізації кожному спортивному журналісту. Якщо ж дослідити контент, що поширюється у соцмережі TikTok, то побачимо, що у рекомендації до глядачів може потрапити ролик, створений автором без будь-якого релевантного досвіду та найменшої компетенції, проте максимально швидко та просто, з мінімальними технічними засобами й фінансовими витратами.

Висновки. Отже, у статті розглянуто основні віхи в історії української спортивної журналістики, проведено порівняння особливостей її становлення у різних регіонах з позиції оновлених історичних концепцій,

що дає змогу визначити магістральні тенденції розвитку української спортивної журналістики.

Ймовірно, у найближчі роки наша спортивна журналістика найбільш динамічно розвиватиметься саме на діджитал-майданчиках: саме на це вказують тенденції, що демонструють більшу зацікавленість аудиторії у контенті, що можна споживати з Інтернету. Також, діджитал-майданчики, завдяки створенню нових додатків і оновленням існуючих дають більшу варіативність для створення. Яскравим таким прикладом є створення соціальної мережі Threads, що на деякий час став конкурентом Twitter/X. Новий продукт від Meta не зміг стати стабільним і не отримав стабільних користувачів, це демонструє змінність і варіативність медіа-світу, коли ТВ і друкована преса в цьому плані вкрай обмежені і різкий прогрес у сфері не прогнозується.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацунов С. М. Спорт як соціокультурний феномен : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : 09.00.03. Запоріжжя, 2012. 20 с.
2. Вацеба О. М. Феномен зарубіжної української спортивної періодики. Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. 2004. Вип. 5. С. 26–34.
3. Волобуєва А. М. «Служіння красі людського тіла» : видання про фізичну культуру та виховання кінця ХІХ — початку ХХ ст. Образ. 2008. Вип. 9. С. 80–84.
4. Грисюк, В.П. Доцільність функціонування есе в сучасних друкованих ЗМІ. Інформаційне суспільство і нові виміри культури. 2012. URL: [https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2976/1/549-grysiuk\[1\].html](https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2976/1/549-grysiuk[1].html) (дата доступу: 01.11.2023)
5. Дерепка М.С. Висвітлення спорту в періодичній пресі України (2000–2002 рр.) : Автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01 / М. С. Дерепка ; Держ. НДІ фіз. культури і спорту. Київ, 2003. 19 с.
6. Жарський Е. До історії нашого спорту . Спортовий репортер. 1956, № 1, Мюнхен, С. 6.
7. Ковпак В. О. Українська спортивна періодика Галичини 20–30 рр. ХХ ст. : монографія. Львів : Львів. нац. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Наук.-дослід. центр періодики, 2008. 234 с.

8. Корольова О. В. Мовностилістичні особливості заміток-новин у сучасних українських спеціалізованих журналах про спорт. Світові стандарти сучасної журналістики : зб. наук. праць / за ред. М. В. Бутиріної. Черкаси, 2010. С. 191–194.
9. Корольова О. В. Спортивні журнали незалежної України : сучасний стан, тенденції розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.01. Київ, 2013. 17 с.
10. Кость С. А. (2008) Історія української журналістики (західноукраїнська преса першої половини ХХ ст. : структура, проблематика). Львів : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка. 217 с.
11. Лаврик О. В. Жанрово-стильові особливості репортажу в українській спортивній пресі. Теле- та радіожурналістика. 2010. Вип. 9, ч. 1. С. 196–201.
12. Ланда, В., Федорчук, В. Королі новин. Хто стоїть за найбільшими новинними медіа в Україні: сайти, Telegram, YouTube, Facebook. URL: <https://forbes.ua/money/koroli-novin-khto-stoit-za-naybilshimi-novinnimi-media-v-ukraini-sayti-telegram-youtube-facebook-15052023-13651> (дата доступу: 01.11.2023)
13. Павленко А. В. Футбольний імідж України : особливості формування та виявлення в сучасних вітчизняних ЗМІ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.06. Київ, 2012. 16 с.
14. Пархитько О. В. Одеська періодична преса періоду визвольних змагань : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Одеський нац. ун-т ім. І. Мечникова. Одеса, 2005. 190 с.
15. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. Рейтинг спортивних телеканалів серед користувачів IPTV та OTT (III квартал 2019 року).(n.d.).URL: <https://www.nrada.gov.ua/infographics/rejtyng-sportyvnyh-telekanaliv-sered-korystuvachiv-iptv-ta-ott-iii-kvartal-2019-roku/> (дата доступу: 01.11.2023)
16. Сазонова Ю. О. Спортивна преса України : особливості становлення та сучасне функціонування : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04 / Харківський нац. ун-т ім. В. Каразіна. Харків, 2016. 223 с.
17. Сазонова Ю. О. Спортивна журналістика України : історія, еволюція, трансформація : монографія / Миколаїв, 2021 : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 276 с.
18. Семибратський Б. А. (1966–1972). Спортивна преса України в боротьбі за виконання партійних рішень про подальший розвиток фізичної культури і спорту. Мінськ. 1975. 25 с.

19. Сазонова Ю.О. Спортивна журналістика України : історія, еволюція, трансформація : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 276 с.
20. MSGNetworks.com. About MSGNetworks.com. (2023, September 26). URL: <https://www.msgnetworks.com/about-2/> (дата доступу: 01.11.2023)
21. BBC SPORT | Funny Old Game | Happened on this day — 16 September. (n.d.). URL: http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/funny_old_game/2260280.stm (дата доступу: 01.11.2023)
22. Narets, V. (2021, November 21). Антологія футбольного телебачення: УТ-1 1990-х, Серія А на СТБ, «Мегаспорт», «Поверхність», «Футболи» проти «Плюсів». ua.tribuna.com. URL: <https://ua.tribuna.com/uk/blogs/voliatv/2987272/> (дата доступу: 01.11.2023)
23. Hemerling K. (1900). Gazeta Sportowa : pismo ilustrowane poświęcone wszystkim gałęziom sportu, nr 17.
24. Żuliński T (1881). Przewodnik Gimnastyczny. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół», Kraków.
25. Veroutsos E. (2023, September 13). The most popular sports in the world. WorldAtlas. URL: <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-most-popular-sports-in-the-world.html> (дата доступу: 01.11.2023)
26. UA-Reporter.com. (2022, August 17). Де дивитися футбол онлайн в Україні: головні транслятори. ReporterUA. URL: <https://ua-reporter.com/uk/news/de-dyvytysya-futbol-onlayn-v-ukrayini-golovni-translyatory> (дата доступу: 01.11.2023)

REFERENCES

1. Batsunov S. M. Sport as a sociocultural phenomenon: autoref. thesis for obtaining sciences. candidate degree Philos. Sciences: 09.00.03. Zaporizhzhia, 2012. 20 p.
2. Vaceba O. M. The phenomenon of foreign Ukrainian sports periodicals. Actual problems of physical culture and sports. 2004. Issue 5. P. 26–34.
3. Volobuyeva A. M. „Serving the beauty of the human body”: publication on physical culture and education of the late 19th — early 20th centuries. Image. 2008. Issue 9. P. 80–84.
4. Hrysyuk, V.P. The expediency of the functioning of essays in modern print media. Information society and new dimensions of culture. 2012. URL: [https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2976/1/549-hrysiuk\[1\].html](https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2976/1/549-hrysiuk[1].html) (date of access: 01.11.2023)

5. Derepa M. S. Coverage of sports in the periodical press of Ukraine (2000 — 2002): Author's abstract. Dis... Cand. sciences in physics education and sports: 24.00.01 / M. S. Derepa; Govt. Research Institute of Physics culture and sports. Kyiv, 2003. 19 p. ukp.
6. Zharsky E. To the history of our sport. Sports reporter. 1956, No. 1, Munich, p. 6.
7. Kovpak V. O. Ukrainian sports periodicals of Halychyna, 20–30 years of the 20th century. :monograph. Lviv: Lviv. national of science b-ka named after V. Stefanyka, Scientific Research. periodical center, 2008. 234 p.
8. Koroleva O. V. Linguistic features of news notes in modern Ukrainian specialized sports magazines. World standards of modern journalism: coll. of science works / edited by M. V. Butyrina. Cherkasy, 2010. P. 191–194.
9. Koroleva O. V. Sports magazines of independent Ukraine: current state, development trends: autoref. thesis for obtaining sciences. candidate degree of social sciences of communications: 27.00.01. Kyiv, 2013. 17 p.
10. Kost S. A. (2008) History of Ukrainian journalism (Western Ukrainian press of the first half of the 20th century: structure, problems). Lviv: Department of LNU named after I. Franko. 217 p.
11. Lavryk O. V. Genre-stylistic features of reporting in the Ukrainian sports press. Television and radio journalism. 2010. Issue 9, part 1. pp. 196–201.
12. Landa, V., Fedorchuk, V. News kings. Who is behind the largest news media in Ukraine: sites, Telegram, YouTube, Facebook. URL: <https://forbes.ua/money/koroli-novin-khto-stoit-za-naybilshimi-novinnimi-media-v-ukraini-cayti-telegram-youtube-facebook-15052023-13651> (date of access: 01.11.2023)
13. Pavlenko A. V. Football image of Ukraine: peculiarities of formation and detection in modern domestic mass media: autoref. thesis for obtaining sciences. candidate degree of social sciences of communications: 27.00.06. Kyiv, 2012. 16 p.
14. Parkhitko O. V. Odesa periodical press of the period of liberation struggles: diss. ... candidate philol. Sciences: 10.01.08 / Odesa National I. Mechnikov University. Odesa, 2005. 190 p.
15. National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting. Rating of sports TV channels among IPTV and OTT users (III quarter of 2019). (n.d.). URL: <https://www.nrada.gov.ua/infographics/rejtyng-sportyvnyh-telekanaliv-sered-korystuvachiv-iptv-ta-ott-iii-kvartal-2019-roku/> (access date: 01.11.2023)

16. Sazonova Yu. O. Sports press of Ukraine: peculiarities of formation and modern functioning: diss.... candidate of social sciences of Communications: 27.00.04 / Kharkiv National University named after V. Karazina. Kharkiv, 2016. 223 p.
17. Yu. O. Sazonova. Sports journalism of Ukraine: history, evolution, transformation: a monograph / Mykolaiv, 2021: Publishing House of ChNU named after Peter's Tomb. 276 p.
18. Semibratskyi B. A. (1966–1972). The sports press of Ukraine is fighting for the implementation of party decisions on the further development of physical culture and sports. Minsk 1975. 25 p.
19. Sazonova Yu. O. Sports journalism of Ukraine: history, evolution, transformation: monograph. Mykolaiv: Publishing House of the ChNU named after Petra Mohyly, 2021. 276 p.
20. MSGNetworks.com. About MSGNetworks.com. (2023, September 26). URL: <https://www.msgnetworks.com/about-2/> (date of access: 01.11.2023)
21. BBC SPORT | Funny Old Game | Happened on this day — September 16. (n.d.). URL: http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/funny_old_game/2260280.stm (access date: 01.11.2023)
22. Harets, V. (2021, November 21). Anthology of football television: UT-1 1990s, SerieA on STB, Megasport, Poverkhnost, Futboly vs. Plus.ua. tribuna.com. URL: <https://ua.tribuna.com/uk/blogs/voliatv/2987272/> (date of access: 01.11.2023)
23. Hemerling K. (1900). Gazeta Sportowa: pismo ilustrowane dedicated to all sports, nr 17
24. Żuliński T (1881). Przewodnik Gimnastyczny. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”, Kraków.
25. Veroutsos E. (2023, September 13). The most popular sports in the world. WorldAtlas. URL: <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-most-popular-sports-in-the-world.html> (access date: 01.11.2023)
26. UA-Reporter.com. (2022, August 17). Where to watch football online in Ukraine: the main broadcasters. Reporter UA. URL: <https://ua-reporter.com/uk/news/de-dyvytysya-futbol-onlayn-v-ukrayini-golovni-translyatory> (date of access: 01.11.2023).